Аграрная политика: механизм реализации
♦♦♦

Аграрная политика: механизм реализации
◆◆◆

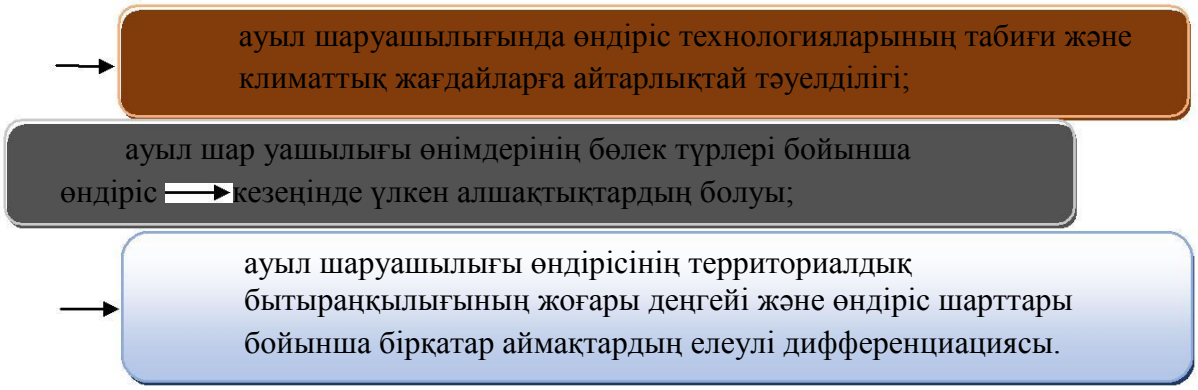

Сурет 1 − Ауыл шаруашылығындағы инновациялық үдерістің ерекшеліктері

АӨК-те қолданылатын барлық инновациялар бір-бірімен тығыз байланысты, бірыңғай аймақтық әлеуметтік-экономикалық жүйеде көрініс табады, сондықтан оны инновациялық тетікті қалыптастыруда ескеру қажет. Аграрлық салада қолданылу сферасы мен мәніне қарай инновацияның төрт типін бөлу қарастырылады: селекциялық-генетика-лық; технологиялық- өндірісті к; ұйымдастырушылық-басқарушылық және экономикалық; әлеуметтік-экологиялық (кесте 1).

Кесте 1 – Ауыл шаруашылығындағы инновациялардың негізгі түрлері [2]

Селекциялық-генетикалық	Технологиялық-өндірістік	Ұйымдастырушылық-басқарушылық және экономикалық	Әлеуметтік-экологиялық
Ауыл шаруашылығы өсімдіктерінің жаңа сұрыптары мен гибридтері, жануарлардың жаңа түрлері мен типтері. Аурулар мен зиянкестерге, қоршаған ортаның қолайсыз факторларына төтеп бере алатын өсімдіктер мен жануарларды өсіру.	Ауыл шаруашылығы дақылдарын өсіру технологиялары, мал шаруашылығында индустриалдық технологиялар. Егіншілік пен мал шаруашылығының ғылыми негізделген жүйелері. Тыңайтқыштар мен олардың жүйелері. Өсімдіктерді қорғау амалдары. Егіншіліктің биологизациясы мен экологизациясы. Азық-түлік өнімдерінің тұтынушылық құндылығын арттыруға бағытталған өндірістің және азық-түлік өнімдерін сақтаудың ресурстық-жинақтық технологиялары.	Кооперациялардың дамуы және біріктірілген құрылымдардың құрылуы. Техникалық қызмет көрсету формалары және ресурстармен қамтамасыз ету. Еңбек пен басқаруды ұйымдастыру және ынталандырудың формалары. Инновациялар маркетингі. Ғылыми-техникалық және инновациялық қызмет сферасында инновациялық-кеңістік жүйелерін құру. Шешімдерді қабылдау тұжырымдамалары мен әдіс-тері. Инновациялық дамудың формалары мен механизмдері.	АӨК-ті ғылыми-техникалық қамтамасыз етуші кадрлар жүйесін қалыптастыру. Еңбек жағдайын жақсарту, ауылдарда денсаулық сақтау, білім беру және мәдениет салаларындағы мәселелерді шешу. Қоршаған ортаны сауықтандыру және сапасын арттыру. Халықты өмір сүру, еңбек ету және демалысқа қолайлы экологиялық жағдаймен қамтамас ыз ету.

Селекциялық-генетикалық инновациялар тек аграрлық салаға ғана тән. Технологиялық-өндірістік инновациялар ғылыми, соның ішінде селекциялық-генетикалық зерттеулердің нәтижелері, ауыл шаруашылығы мен азық-түлік өнімдерінің жаңа түрлерін өндіруде тәжірибеде қолданылады немесе дәстүрлі өнімнің сапасын арттырады.

Технологиялық-өндірістік инновациялар азық-түлік өнімдерінің тұтынушылық құндылығын арттыруға бағытталған өндірістің және азық-түлік өнімдерін сақтаудың ресурстық-жинақтық технологияларын қамтиды.

Ұйымдастырушылық-басқарушылық инновациялар жаңа ұйымдастырушылық-құқықтық құрылымдарды (агрохолдингтер, агроүй-

Аграрная политика: механизм реализации
◆◆◆

өнімділігі сәйкесінше, 2,6 пайыз және 24 пайыз өсімді құрады. Бұл келтірілген де-ректер Қазақстанның аграрлық секторындағы инновациялық дамудың төмен деңгейде екендігін айқындап отыр.

Қазақстанда ауыл шаруашылығы саласындағы өнімділ іктің төмен болуының негізгі себептерінің бірі – мал шаруашылығы саласындағы малдардың генетикалық әлеуетінің төмендігі және өсімдік шаруашылығы саласындағы тұқымдар сапасының төмен деңгейі.

Елдің агроөнеркәсіп кешеніндегі инновациялық қызметтің заманауи жағдайы тұрақсыздығымен, инновацияларды жүзеге асырудың тиімді механизмінің жоқтығымен сипатталады. Аграрлық сектордың инновациялық тартымдылығы жоғары тәуекелділікке және инвестициялаудың жеткіліксіз деңгейіне байланысты төмендей түседі. Бұл АӨК кәсіпорындарын инновацияларды іздестіру, оларды игеру мен жүзеге асыру мүмкіндіктерінен айырады. Сонымен қатар, нарық жағдайында экономиканың тиімді инновациялық бағытта дамуын қамтамасыз етуге қауқарсыз кәсіпорынның заманауи менеджментінің біліктілігінің төмендігі де жағдайды қиындата түседі. Инновацияны өндіріске енгізу өндірісті білікті кадрлармен қамтамасыз етуге де айтарлықтай тәуелді. Солай бола тұрса да, ауыл шаруашылығығында кадрлық тапшылық орын алып отыр және агросекторда жұмыспен қамтылғандардың біліктілігі төмен. Оның негізгі себептері: экономикаға қажетті мамандықтар бойынша мониторингтің жүргізілмеуі, жоғары білікті кадрлардың коммерциялық салаға кетуі, ауыл шаруашылығы өндірісіндегі жұмыс орындарының әлеуметтік тартымдылығының нашарлығы, мамандардың ауылдық жерлерде толыққанды жұмыс істеуіне жағдайлардың жасалмауы. Инновацияны білетін, инновацияны өндіріске енгізе алатын кәсіби мамандарды даярлау арқылы бұл мәселенің оң шешімін табуға болады.

Ауыл шаруашылығы саласын инновациялық дамытудағы өзекті мәселенің бірі – ғылыми жетіс тіктерді өндіріске енгізу. Іс жүзінде іргелі ғылыммен байланыс төмен деңгейде қалып отыр. Топырақтану, егіншілікті зерттеу ғылымдарында жаңалықтар болып жатыр. Бірақ ғалымдар ашқан жаңалықтар өндіріске трансформацияланбайды, ғылым мен өндірістің арас ындағы байланыстың нашарлығынан сала игілігіне жаратылмай қалуда.

Өндіріс пен салалық ғылымның өзара байланыстарының болмауы, ғылыми әзірлемелерді енгізу және бизнеспен өзара іс-қимыл жасау құралдарының дамытылмауы, ҒЗТКЖ-н і қаржыландыруға жеке капиталдың шектеулі қатысуы салдарынан Қазақстан Республикасы инновациялық қызметтің бір-қатар көрсеткіштері бойынша әлемдік үрдіс-терде артта келеді.

Аталған мәселелер ауыл шаруашылығы саласындағы инновациялық қызметті жетілдіру үшін белсенді шаралар кешенін әзірлеуді қажет етеді. Осыған орай, ауыл шаруашылығының инновациялық дамуын бір-бірімен тығыз байланысқан және өзара шарттасқан үш б ағытта қарастыру керек (2-сурет). Көрсетілген үш бағыт өзара бір-бірімен ұштастырылған жағдайда ғана ауыл шаруашылығын инновациялық дамыту мәселесі өз шешімін табады.

Заманауи әлемде ғылым мен техника жетістіктерін енгізу арқылы ауыл шаруашылығы өндірісін барынша жаңғы ртуға, бұл саланы көтеруге және әлемдік нарықта өнімдердің бәсекеге қабілеттілігін қамтамасыз етуге болады.

Қазақстанның ауыл шаруашылығында инновациялық технологияларды кеңінен пайдалану саланың тиімділігін арттыруға үлкен мүмкіндіктер ашады. Ол еңбек өнімділігін айтарлықтай өсіріп, өндірістің тиімділігін ұлғайтуға, табыстылықты арттыруға және салынған капиталдың өтімділік мерзімін қысқартуға жаңа мүмкіндіктер туғызады. Сонымен қатар, ауыл шаруашылығы кәсіпорындары қызметінің табысты нәтижелері өңірлердің инвестициялық тартымдылығын арттырып, экономиканың басқа салаларынан ауыл шаруашылығына қосымша инвестициялар тартуға негіз бола алады.

Сонымен, тұжырымдай келе мемлекеттің, ғылым мен агроөнеркәсіп өндірісі кәсіпорындарының бірлескен күш-жігерінің нәтижесінде ғана болашақта елдің ауыл шаруашылығы саласының инновациялық белсенділігін жоғарылатуға болады. Бұл өндірістің тиімділігін ғана емес, сонымен қатар оның халықаралық азық-түлік нары-ғындағы бәсекеге қабілеттілігін де арттыруға мүмкіндік береді.

Сурет 2 − Ауыл шаруашылығының инновациялық дамуының бағыттары

Пайдаланылған әдебиеттер тізімі

1 Калдияров Д.А. Қазақстан Республикасындағы агроөнеркәсіптік өндірісті инновациялық дамыту // Проблемы агрорынка. – 2016.– №4.– С. 12-15.

2 Сансызбаева Г.Н., Искендирова С.К. Государственное регулирование сельского хозяйства в современных условиях //Вестник КазНУ (серия экономическая). - 2015.- № 6. - С. 17-20.

3 Сүндетұлы Ж.С., Исмаилова А.С., Нөкешева А.Ж. Қазақстан Республикасы аграрлық секторын дамыту басымдықтары //Проблемы агрорынка.- 2016.- № 2.- С. 16-21.

Pajdalanylған әdebietter tizimi

1 Kaldijarov D.A. Қazaқstan Respublikasyndaғy agroөnerkәsiptik өndiristi innovacijalyқ damytu // Problemy agrorynka. – 2016.– №4.– S. 12-15.

2 Sansyzbaeva G.N., Iskendirova S.K. Gosudarstvennoe regulirovanie sel'skogo hozjajstva v sovremennyh uslovijah //Vestnik KazNU (serija jekonomicheskaja). - 2015.- № 6. - S. 17-20.

3 Sүndetұly Zh.S., Ismailova A.S., Nөkesheva A.Zh. Қazaқstan Respublikasy agrarlyқ sektoryn damytu basymdyқtary// Problemy agrorynka. - 2016.- № 2. - S. 16-21.